

DÁVID GYULA

A BÁNFFY-ÉV MÉRLEGE

■ A Bánffy-életrajz mindenki által ismert ténye, hogy az író évekkel halála előtt elhallgattatták, s 1947-től haláláig írott művei csak napjainkban kerültek nyilvánosságra. Az is ismeretes, hogy halála után, mind a Kádár-, mind a Ceaușescu-korszakban ez a szilencium lényegében tovább tartott: hiába történtek meg az első kísérletek művének átfogó értékelésére a nagy irodalomtörténeti korpuszokban, hiába került be a romániai magyar középiskolai tankönyvekbe, a műveinek megjelentetésére irányuló kísérletek csak a kezdeményezésig jutottak el: két kisregényének a Kriterionnál a Romániai magyar írók sorozatban Sóni Pál bevezető tanulmányával megjelent 1981-es kiadása ugyanúgy folytatás nélkül maradt, mint Illés Endre előszavával az *Erdélyi történet* első kötete 1982-ben a budapesti Helikon Kiadónál.

De Bánffy Miklósnak az 1989-es rendszerváltások után sem volt igazán szerencséje: az *Erdélyi történet* teljes kiadása megjelent ugyan 1993-ban a Szépirodalmi Könyvkiadónál Budapesten, Nemeskürty István bevezető tanulmányával, s ugyanabban az évben töredékben maradt politikai emlékirata, a *Huszonöt év* is, Major Zoltán gondozásában a Püski Kiadónál, ám egyik kiadás se keltett visszhangot, s a magyar könyvpiac és média még akkor sem volt fogékony műveire, amikor 1998-tól egymásután jelentek meg novelláskötetei, regényei, drámái, emlékiratai Erdélyben (sőt a kolozsvári Polis és a budapesti Balassi Kiadó közös kiadásában a *Bánffy Miklós művei* sorozat is 2006–2009 között), s az író életének mélyeit feltáró olyan kötetek, mint Marosi Ildikó *Bonchidai Prospero* című könyve (Pallas-Akadémia, Csíkszereda, 1997) vagy az utolsó éveket megrázó dokumentumok közlésével feltáró *Bánffy Miklós estéje* (Polis, Kolozsvár, 2002). És néhány utólagos műsorra tűzéstől eltekintve nem igazán volt visszhangja az olyan produkcióknak sem, mint amilyen Szinetár Miklós Bánffy-filmje, *A Nagyúr* vagy A. Szabó Magda és Wonke Rezső portréfilmje az író Marokkóban élő lányáról, Bánffy Katalinról. Mint ahogy a szakma szűkebb körén belül maradtak azok az esszék, tanulmányok, amelyek a rendszerváltás utáni első két évtizedben a Bánffy-életmű egyes részleteit tárták fel.

Hogy miképpen jutottunk el mégis a születésének 140. évfordulójához kötött 2014-es Bánffy-év eredményeihez, annak érdekében még fel kell idéznünk két múltbeli eseményt. Az egyik a Bánffy-életmű legjelentősebb darabja, az *Erdélyi történet* fordításainak megjelenése a nyugati világban: az író lánya, Bánffy Katalin fordításán alapuló angol (1999), a francia (2004), spanyol (2009), olasz (2010), német (2011), holland (2013) – és legújabbban a kínai (tajvani – 2014) kiadások kiemelkedő sikere (némelyiknek több kiadása is). A másik az a fáradhatatlan munka, amelyet Szabó Zsuzsa, a budapesti Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet munkatársa végzett a 2010-től egymást követő Bánffy-kiállítások megrendezésével, amely kiállítások Magyarországon kívül eljutottak Brüsszelig és Rabatig, Bukarestig és Kisinyovig, az erdélyi városok sorát nem is említve.

Úgy gondolom, hogy most, amikor a 2014-es Bánffy-évet számba vesszük, ezekről az előzményekről nem szabad megfeledkeznünk.

A 2014-es Bánffy-évet az események mennyisége mellett mindenekelőtt a műfaji gazdagság jellemezte: kiállítások, konferenciák, művészi rendezvények, könyvek (és könyvbemutatók) gazdag választékát vehettük számba az elmúlt év lezárultával, s ha az eseményeket térképre vetítjük, ez a gazdagság még imponálóbbnak tűnik.

Talán érdemes a kiállításokkal kezdenünk, hiszen azok nemcsak megismertlései voltak a korábbiaknak (Szabó Zsuzsa 2010-es kiállítása eljutott ugyanis – jelképes jelentést kapva – Sopronba), hanem új formákkal-tartalmakkal örvendeztették meg a közönséget: a kolozsvári Erdélyi Történeti Múzeumban találkozhatott a bonchidai

szoborgaléria évtizedek óta raktár mélyén rejtőző eredeti darabjaival, *Az ostoba Li* báb-színházi előadásának jelmezeivel és külön érdekességként az író unokája, Nicolette Bánfy-Jelen üvegművészeti alkotásaival hozott újat; önálló kiállításon találkozhattunk Kolozsvárt Bánffy Miklós karikatúráival, s ismerkedhettünk meg az *Erdélyi történet* Milóth Adriennjének modellje, Bornemissza Elemérné Szilvássy Karola életével. De Bánffy Miklós (és Kemény Zsigmond) emléke előtt tisztelgett a kolozsvári Apáczai Csere János Liceumban megrendezett képzőművészeti kiállítás is.

A művészeti rendezvényekkel folytatnánk: azokkal, amelyek a színpad világához oly sok oldalról kötődő Bánffy Miklóst hozták közelebb a mai közönséghez. A díszlet- és jelmeztervező Bánffy Miklós művészetéből már az *Illúzió és Tükröződés* című kolozsvári kiállításon kaptunk ízelítőt. De „élőben” is részesülhettünk belőle a kolozsvári Állami Magyar Operában, a Bánffy-napok keretében bemutatott Bartók-mű, *A kékszakállú herceg vára* előadásain s bizonyos vonatkozásban a *Naplegenda* 2014. szeptember 21-i budapesti felolvasószínházi bemutatóján is. Igazi művészi élmény volt a budapesti és a kolozsvári operák közös ünnepi gálája Kolozsváron (november 20-án) s a maga nemében egyedi a Kilyén Ilka marosvásárhelyi művésznő összeállította *Szét-szórtan* című, az 1945–1949-es éveket idéző műsor (Bánffy Miklós családi levelezéséből és Várady Aranka naplójából összeállítva, tavalyi-tavalyelőtti külföldi turnék után az idén Kolozsváron, Marosvécsen és Szászrégenben került pódiumra). Különleges művészeti hozzájárulás volt a Bánffy Miklós emléke előtt tisztelgő New York-i Choral Society budapesti és bonchidai előadása is.

Az előző években készült Bánffy-témájú filmek újjakkal gazdagodtak: Csibi László több helyen is bemutatott dokumentumfilmjében Bonchida község mai lakóseit vallatta az íróról és a családról megőrzött emlékeikről, Oláh Kata új megközelítésben rögzítette filmszalagra Bánffy Miklós életét és személyiségét, az ősz folyamán pedig a hódmezővásárhelyi televízió műsorára tűzi az emlékévé alkalmából készített négyrészes összeállítását.

Külön kell említést tennünk a budapesti Nemzeti Színház egy előadásáról, amelyen Vidnyánszky Attila vitte színre Bánffy Miklósnak *A Nagyúr* című darabját, „alkotó módon” felhasználva az *Isten ostora* című színpadi produkciót. Ennek a színműnek korabeli előadásaihoz Bánffy maga tervezett díszletet és kosztümöket, sőt az 1942-es kolozsvári előadást maga rendezte. A Bánffy-évben talán elvárhatta volna a Nemzeti Színház közönsége, hogy az eredetihez hű előadást lásson egy, a művész Bánffyt teljesen mellőző előadás helyett.

A Bánffy-életmű ismeretét – nyilván egy szűkebb körű közönség számára – tovább gazdagították az elmúlt évben rendezett szakmai konferenciák, irodalmi rendezvények, kiadványok. Ilyen alkalmakra került sor Budapesten (még a Bánffy-év megkezdése előtt) a Magyar Művészeti Akadémia által szervezett konferenciára (amely kötetben viszont 2014 szeptemberében került a piacra), már a Bánffy-év elején az Országos Színházművészeti Múzeum és Intézet, majd Kolozsvárt májusban a Magyar Főkonzulátus aktív közreműködésével rendezett, illetve a kolozsvári Magyar Napok keretébe beillesztett két konferenciára. Egyedülálló kezdeményezésként ugyancsak a kolozsvári Magyar Főkonzulátus hozta össze februárban egy felolvasódelutánra az *Erdélyi történet* német, illetve román fordítóját, Oplatka András és Marius Tabacut, akikkel augusztusban, kibővítve a holland fordító Rebecca Hermán-Mosterttel és koordinátorként a Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársával, Károlyi Dórával a marosvásárhelyi és a marosvécsi közönség is találkozhatott.

A kiadványok között – az említett konferenciakötetek mellett – meg kell említenünk a magyarországi Nemzeti Könyvtár sorozatban megjelent *Bánffy Miklós emlékkönyvet*, amelyben újra hozzáférhetővé vált Marosi Ildikó *Bonchidai Prospero* című könyve és Gaal György irodalomtörténész egy néhány évvel korábbi átfogó Bánffy-tanulmánya, valamint Szebeni Zsuzsának alaposan dokumentált *Nyughatatlan ember* című összeállítás is. A kolozsvári *Helikon* és a román *Apostrof* folyóiratok Bánffy-számot jelentettek meg (néhány fontos tanulmánnyal), a Székelyudvarhelyt megjelenő *Erdélyi Művészet* pedig, bevezető tanulmánnyal, az egykori bonchidai kastélyban őrzött, főképp családi portrék katalógusát közölte.

A már több vonatkozásban említett kolozsvári Magyar Főkonzulátus fontos szerepet vállalt abban is, hogy a Bánffy-év keretében felavatásra került a kolozsvári

Házsongárdi temetőben restaurált Bethlen (Bánffy)-kripta, amelyben 1976 óta Bánffy Miklós hamvai is nyugszanak. Az ünnepségen a munkálatokat jelentős anyagiakkal támogató Magyarország hivatalos képviselői mellett részt vettek a Bánffy-család leszármazottai, Barcsay Tamás és Molnár-Bánffy Kata is.

Az elmúlt Bánffy-év eseményein végigtekintve ki kell emelnünk egy olyan vonását, amely számunkra különösen fontos: a kolozsvári Magyar Főkonzulátus akkori vezetőjének, Magdó Jánosnak azt a céltudatos törekvését, hogy Bánffy Miklós művét a román közönséghez is közelebb hozza. Ez jutott kifejezésre a március 21-étől május 16-ig közel 6000 látogatót vonzó s az Erdélyi Történeti Múzeum termeiben megrendezett kiállítás helyszínének megválasztásában és a Múzeum munkatársaival való jó együttműködésben, a zárókonferencián román előadók megszólaltatásában és az előadásaik kétnyelvű kötetének kiadásában, a német mellett a készülő román Trilógia-fordítás számára a nyilvánosság biztosításában. Bánffy Miklós művének, különösen az *Erdélyi történetnek* a román közönség felé is fontos üzenete van, aminek meghallásához és befogadásához – közvetve a Trilógia román fordításának mihamarabbi megjelenéséhez – az ilyen kezdeményezések feltétlenül hozzájárulnak.

Bevezetőnkben nem térhettünk ki az elmúlt Bánffy-év minden rendezvényére. Ezeket az érdeklődő megtalálja az alább következő, Gy. Dávid Gyula által összeállított eseménykrónika tételei között böngészve.

A BÁNFFY-EMLÉKÉV ESEMÉNYEI 2014-BEN (Összeállította Gy. Dávid Gyula)

■ **Január 17.** – *Bánffy Miklós-konferencia*, a Bánffy-emlékév nyitóeseménye az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet szervezésében.

A konferencián elhangzott előadások: Gy. Dávid Gyula (építész): *Az építész Bánffy Miklós*; Visky Mária (művészettörténész): *A Bánffy-kelyhek*; Cholnoky Olga (könyvtárvezető): *Bánffy Miklós Szakkönyvtár*; Szebeni Zsuzsa (színháztörténész): *Bánffy és Kós Károly két közös munkája nyomán*; Dávid Gyula (irodalomtörténész): *A Bánffy-életmű utóélete II. (1990–2013)*; prof. Ermino Raiteri: *A genuai konferencia*; Piers Russel-Cobb (angol kiadó): *Az Arcadia Ltd. Bánffy-kiadásai*; Albert Mária: *Bánffy Miklós romániai recepciója*; Kovács Zoltán Attila (a Helikon Kiadó szépirodalmi vezetője): *A Helikon Bánffy-kötetei*; Jaap Sholten (holland író): *Bánffy Miklós-recepció Hollandiában*; Magdó János (kolozsvári magyar főkonzul): *A Bánffy Emlékév jelentősége*.

Január 29. – *Gróf Bánffy Miklós, egy nyughatatlan ember. Bánffy Miklós, Ben Myll, Kisbán Miklós* című vándorkiállítás megnyitója a soproni Lábasházban. Kurátor: Szebeni Zsuzsa, a kiállítást megnyitja: dr. Ács Piroska az OSZMI igazgatója. Köszöntőt mond Abdaí Géza (alpolgármester). Az első vándorkiállítás megnyitója Budapesten, az OSZMI-ban 2010. november 16-án volt, azt követően a következő helyszíneken mutatták be: Magyarország (Budapest/Operaház, Külügyminisztérium, OSZK, Pécs, Esztergom), Románia (Kolozsvár, Sepsiszentgyörgy, Csíkszereda, Marosvásárhely, Bukarest), Moldova (Chişinău), Hollandia (Hága), Marokkó (Rabat).

A megnyitó alkalmából dr. Tóth Imre (a Soproni Múzeum igazgatója) *Gróf Bánffy Miklós, a külügyminiszter* címmel tart előadást, valamint levetítik Oláh Kata és Cukás Sándor *A griff, a dámvad és a varjú* c. filmjének részletét.

A kiállítás nyitva 2014. március 9-ig.

Február 28. – Székelykeresztúron a Zeyk Domokos Iskolaközpontban levetítik Csibi László *Kós Károly* című portréfilmjét (2013), valamint a bonchidai kastéllyal és a Bánffy családdal kapcsolatos helyi emlékeket feldolgozó dokumentumfilmjét, *A kastély árnyékában* címmel (2012).

Február 28. – Magyarország Kolozsvári Főkonzulátusa és a Kolozsvári Német Kulturális Központ szervezésében, a kolozsvári TIFF-ház konferenciatermében felolvasóestet rendeznek Oplatka András és Marius Tabacu közreműködésével, a *Trilógia* német (*Die Schrift in Flammen*) és az eddig elkészült (kiadásban még meg nem jelent) román fordításából. A felolvasóesten közreműködött még Magdó János (főkonzul), Fabian Mühlthaler (a Német Kulturális Központ igazgatója) és Ernst Wichner (a berlini Literaturhaus igazgatója).

Március 6. – A Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai és Történettudományok osztálya keretében Oplatka András *A történelem és a szépirodalom metszéspontján. Bánffy Miklós: Erdélyi történet* címmel tartja meg székfoglaló előadását.

Március 21. – *Illúzió és Tükröződés: Bánffy Miklós művészi pályaképe* című kiállítás megnyitója (Magyarország Kolozsvári Főkonzulátusa és az Erdélyi Történelmi Múzeum szervezésében) Kolozsváron. Kurátor Szebeni Zsuzsa, a kiállítást megnyitja Németh Zsolt államtitkár, a magyar országgyűlés képviselője. Köszöntőt mondanak Carmen Ciongradi (ENTM főigazgatója), Magdó János (főkonzul), Lucian Nastasă (történész), Szebeni Zsuzsa (a kiállítás kurátora), Nicolette Jelen-Bánffy (képzőművész, Bánffy Miklós unokája), Hegedűs Csilla (a román kormány leendő kulturális államtitkára). A kiállítás nyitva 2014. május 17-ig.

Március 28. – *Bánffy Miklós felolvasóülés* a nagykőrösi Arany János Társaság szervezésében, az Arany János Református Gimnázium dísztermében

Elhangzott előadások: Váradi-Kusztos Györgyi (irodalomtörténész): *Kisbán/Bánffy Miklós az irodalmi kánon peremén*, Gy. Dávid Gyula (építész): *Az építész Bánffy Miklós*.

Április 10. – Kolozsváron megjelenik a *Helikon* c. folyóirat 7. száma (XXV. évfolyam, 645. szám), benne Könczey Elemér (*Bánffy Miklós, az eklektikus grafikus.*), Dávid Gyula: (*Milohu: Egy rendhagyó Bánffy-regény*), Fried István („*Azorra boszorkányos hálójában*” – *Bánffy Miklós kisregényei*) és Balázs Imre József (*Bánffy Miklós és a Reggeltől estig művészproblematikája*) írása.

Május 16. – *Az Illúzió és Tükröződés: Bánffy Miklós művészi pályaképe* című kiállítás záróeseménye Kolozsváron az Erdélyi Nemzeti Történelmi Múzeumban. A rendezvényt megnyitja Prőhle Gergely (külügyi államtitkár), köszöntőt mond Carmen Ciongradi (az ENTM főigazgatója), Magdó János (főkonzul), valamint Szebeni Zsuzsa (a kiállítás kurátora).

A rendezvényen elhangzott előadások: Lucian Nastasă (történész, Kolozsvár): *Bánffy Miklós és a magány kolozsvári arcmásai (1945–1949)*, Püski Levente (történész, Debrecen): *Bánffy Miklós és a politika világa*, Dávid Gyula (irodalomtörténész): *Bánffy Miklós műveinek román fogadtatása és utóélete (1926–1989)*, Ovidiu Pecican (irodalomtörténész, kritikus): *A regényíró Bánffy Miklós: körülhatárolás*, Kötő József (színház-történész): *Bánffy Miklós, a magyar dráma megújítója*, Nicolae Sabău (művészettörténész): *Istenek fuvarosai*, Gheorghe Mândrescu (történész): *Emlékezés a bonchidai kastélyra*.

Május 17. – A Múzeumok Éjszakája rendezvény keretén belül még utoljára megtekinthető az *Illúzió és Tükröződés* c. kiállítás, látogatóinak száma 2014. március 21. – május 18. között összesen 5792 fő.

Május 29. – A kolozsvári Ünnepi Könyvhét keretében irodalmi séta Szabó Zsolt irodalomtörténésszel *Bánffy Miklós kolozsvári helyszínei* címmel.

Május 29. – A kolozsvári Ünnepi Könyvhét keretében konferencia a Minerva Házban *Bánffy Miklós (utó)életei* címmel.

Elhangzott előadások: Csapody Miklós (irodalomtörténész): *Bánffy Miklós életének utolsó éveiről (1945–1950)*, Markó Béla (költő): *A politikus Bánffy*, Nagy Zoltán (irodalomtörténész): „Mediatizált” művészlét a Bűvös éjszakában, Kötő József (színháztörténész): *Bánffy Miklós utolsó drámái (Az ostoba Li, A béke anyja, Ecce Homo)*, Szebeni Zsuzsa (színháztörténész): *Újdonságok és érdekességek a Bánffy-kiállítások állomásain*, Dávid Gyula (irodalomtörténész): *Bánffy Miklós műveinek utóélete az elnémitástól a feltámadásig*.

Május 30. – *Szétszórtan* – irodalmi műsor Bánffy Miklós, Várady Aranka és Bánffy Katalin levelezése és naplói felhasználásával. Előadja Kilyén Ilka, Kilyén László és Ritziu Ilka Krisztina. Helyszín: Kolozsvár, Minerva Ház, Cs. Gyimesi Éva terem.

Június 10. – Bánffy Katalin *Ének az életből* c. könyve magyarországi kiadásának bemutatója a Petőfi Irodalmi Múzeumban. Az esemény házigazdája Molnár-Bánffy Kata, a kötetből felolvass Hámori Gabriella, a beszélgetésen részt vesz gróf Bánffy Katalin, Ugron Zsolna író, Kovács Attila Zoltán, a Helikon Kiadó szépirodalmi vezetője. A könyvbemutatót a szerző gróf Bánffy Katalin dedikálja.

Június 28. – A Román Írószövetség *Apostrof* című kolozsvári folyóirata 2014. júniusi számában Bánffy témájú, román nyelvű cikkel jelentkezik Lukács József (szerkesztő) *Contele-scriitor* és Ovidiu Pecican (irodalomtörténész) *Bánffy Miklós romancier: Circumscrieri; Spre casă* címmel részletet közöl a lap az *Erdélyi történet* c. trilógiából, fordító Marius Tabacu.

Július 7. – A *New York Choral Society amerikai kórus* budapesti fellépése alkalmából az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet sajtótájékoztatót tart. A sajtótájékoztatót jelen van: David Hayes (zeneigazgató), Nicolette Jelen-Bánffy (Bánffy Miklós unokája), Daniel Hubert (koncertszervező), Ács Piroska (az OSZMI igazgatója), Szebeni Zsuzsa (a Bánffy-év koordinátora, az OSZMI munkatársa).

Július 8. – A *New York Choral Society amerikai kórus* Bánffy-emlékévé keretében szervezett fellépése Budapesten. A koncertet Nicolette Jelen-Bánffy kezdeményezésére tartják a Mátyás-templomban, IV. Károly koronázási ünnepségének színhelyén; a koronázási ceremónia intendánsa és főszervezője Bánffy Miklós volt.

Július 12. – Bánffy Miklós iránti tiszteletből, a Bánffy-emlékévé keretében a bonchidai Bánffy-kastélyban fellép a *New York Choral Society amerikai kórus* (65 énekes). Az ingyenes előadás műsorában többek között amerikai népi himnuszok és népdalok kórusfeldolgozásaiból adnak ízelítőt. Az előadáson részt vesz gróf Bánffy Katalin két lánya és egész családja.

Augusztus 17. – *Gróf Bánffy Miklós karikatúrái* című kiállítás nyílik a kolozsvári Magyar Napok alkalmából, a Bánffy Miklós Emlékévé keretében, a kolozsvári Állami Magyar Színházban.

A kiállítás kurátora Szebeni Zsuzsa, szervező a Kincses Kolozsvár Egyesület, valamint az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet (Budapest).

Augusztus 19. – A kolozsvári Reményik-galériában, a Református Egyházközség Levéltára, az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, az Evangélikus Püspökség és a magyar Főkonzultátus szervezésében *Báró Bornemissza Elemérné Szilvássy Karola emlékkiállítás* nyílik. A kiállítást megnyitja Ács Piroska (az OSZMI igazgatója), Sipos Gábor (az Erdélyi Múzeum-Egyesület elnöke), Vizi Gabriella (konzul). Közreműködik Fogarasi Szép Alpár (színművész). Kurátor: Szebeni Zsuzsa.

Augusztus 22. – Bemutatják a *Bánffy Miklós Emlékkönyv* című kiadványt, a Nemzeti Könyvtár kötetét, benne Gaal György (*Bánffy Miklós – egy művészpölitikus főúr*),

Marosi Ildikó (*Bonchidai Prospero. Töredékek egy életműből*) és Szebeni Zsuzsa (*Egy nyughatatlan ember*) írásával. A Bánffy Miklós öröksége címmel rendezett könyvbemutatóra a kolozsvári Magyar Napok keretén belül, a New York Kávéházban kerül sor. A bemutatót részt vesz Szebeni Zsuzsa, Gaal György és H. Szabó Gyula, a Kriterion Könyvkiadó igazgatója.

Augusztus 22. – A *Bánffy Miklós művészi pályaképe* című könyv bemutatója az Erdélyi Történeti Múzeumban. A kétnyelvű kötet a 2014. május 16-án, az Erdélyi Történeti Múzeumban rendezett konferencián elhangzott előadásokat gyűjti egybe, a Polis Kiadó gondozásában

Szervező: Magyarország Főkonzulátusa. A rendezvényen részt vesz Magdó János főkonzul és Páva Zsolt pécsi polgármester.

A rendezvényen bemutatásra kerül a Trilógia első kötetének frissen megjelent kínai nyelvű tajvani kiadása.

Augusztus 28. – A Vásárhelyi Forगतag keretében, a Bánffy emlékévé jegyében, Bánffy-fordítói találkozót szerveznek. A marosvásárhelyi Teleki Téka udvarán lezajlott beszélgetésen részt vesz Lázok Klára (a Teleki Téka igazgatója), Dávid Gyula (irodalomtörténész), Károlyi Dóra (a Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársa, a beszélgetés moderátora), valamint az *Erdélyi történet* fordítói: Rebecca Hermán-Mostert (holland nyelv), Oplatka András (német nyelv) Marius Tabacu (román nyelv).

Augusztus 29. – Az *Erdélyi Helikon – Kemény János Alapítvány szervezte emlékünnepe*, a Bánffy-év jegyében a marosvécsi művelődési házban. A rendezvényen újból találkoznak a vásárhelyi műfordítói kerekasztal-beszélgetés szereplői: Lázok Klára, Dávid Gyula, Károlyi Dóra, Rebecca Hermán-Mostert, Oplatka András és Marius Tabacu. Moderátor H. Szabó Gyula, a Kriterion Könyvkiadó igazgatója.

Augusztus 30. – Az Erdélyi Helikon – Kemény János Alapítvány hagyományos *marosvécsi emlékezése* részeként a kastélyparkban Kemény János sírjának koszorúzására került sor. Beszélt Nagy Miklós Kund (az alapítvány elnöke), Ördög Ferenc (polgármester), Markó Béla (költő), ígét hirdetett Benk Mihály, a marosvécsi református egyházközség lelkipásztora.

A koszorúzást követően a helyi művelődési házban Kilyén Ilka, Kilyén László és Ritziu Ilka Krisztina előadják Bánffy Miklós, Várady Aranka és Bánffy Katalin levelezése és naplói felhasználásával összeállított *Szétszórtan* című irodalmi műsorukat.

Augusztus 30. – Augusztus 29–31. között XIII. alkalommal szervezték meg a már hagyományos *Bonchidai Kastélynapokat*.

Szeptember 15. – Székelyudvarhelyt megjelenik az *Erdélyi Művészet* című folyóirat 48. száma, benne Gy. Dávid Gyula: *Adalékok a Bánffy-arképcsarnok kutatásának 70 éves történetéhez* című bevezetőjével *A Bánffy család portré-festményeinek adattára* (84 festményreprodukcióval).

Szeptember 21. – „Illúzió és tükröződés” a *Naplegendától a Nagyúrig* címmel Bánffy Miklós munkásságát bemutató kiállítás nyílik Budapesten a Nemzeti Színház Zikkurat Kiállítótermében. Megnyitja A. Szabó Magda (a Nemzeti Színház stratégiai igazgatója) és Magdó János (volt kolozsvári főkonzul). A teret Szebeni Zsuzsa (kurátor) és Bakos Ildikó (szobrászművész) koncepciója alapján Szebeni-Szabó Róbert rendezte be.

A kiállítás alatt megtekinthető volt két dokumentumfilm is: a *Magyar grófnő Tangerben* (rendező-operatőr Wonke Rezső, szerkesztő A. Szabó Magda; 2010), és az *Egy nyughatatlan ember* (rendező: Oláh Kata, operatőr Csukás Sándor; 2013).

A kiállítást követően Tóth Augusztina, Bakos-Kiss Gábor, Pilnay Sára, Nagy Péter István színművészek közreműködésével, Rideg Zsófia és Nagy Péter István rendezésében, felolvasószínház keretében bemutatták Bánffy Miklós *Naplegenda* c. színművét.

Szeptember 24. – október 17. – A hódmezővásárhelyi televízió műsorra tűzi és levetíti sorozatát *Tört fényben – Gróf Bánffy Miklós emlékévé Erdélyben* címmel (rendezte Csorba Mária). 1. rész (2014.09.24.–2014.09.27.), 2. rész (2014.10.01.–2014.10.04.), 3. rész (2014.10.08.–2014.10.11.), 4. rész (2014.10.14.–2014.10.17.)

Szeptember 26. – A Transylvania Trust Alapítvány az *Európai Örökség Napjai* keretében nyílt napot szervez a bonchidai Bánffy-kastélyban. A kulturális esemény célja bemutatni a közönségnek a helyi értékeket, építészetet és a Bánffy család történelemformáló szerepét Erdélyben. Ez alkalommal a kastély néhány ritkán megnyitott terét is bemutatják a közönségnek.

Szeptember 27. – Megjelenik a *Bánffy Miklós-emlékkonferencia* című kötet, amely a 2013. december 18-án, a Magyar Művészeti Akadémia rendezvényén elhangzott előadásokat tartalmazza. Benne Szász László (irodalomtörténész): „A szépség mint cselekvés”; Boka László (irodalomtörténész): *A ferde tükrű emlékező és a „legnyugtalanabb kísérletező”*; Dávid Gyula (irodalomtörténész): *Bánffy Miklós irodalomról, művészetről*; Balázs Imre József (egyetemi adjunktus): *Bánffy Miklós Reggeltől estig című kisregénye az erdélyi művészregények kontextusában*; Váradi-Kusztos Györgyi (irodalomtörténész): *Karneváli világlátás Bánffy Miklós prózájában*; Szinetár Miklós (professor emeritus, rendező): *Bánffy Miklós, a sokarcú zseni*; Balog László (történész): *Gazdaságpolitikai kérdések a fiatal Bánffy Miklós írásaiban*; Major Zoltán (történész): *Siker és eredmény – Bánffy Miklós külügyminiszeri tevékenységének mérlege*; Egyr Gábor (történész): *Erdélyi modus vivendi? A Magyar Népközösség mint kisebbségi integrációs kísérlet. 1939–1940*; Filep Tamás Gusztáv (művelődéstörténész): „*Mindegy, hogy a szikla kaukázusi-e, erdélyi vagy tibeti.*” *Bánffy Miklós és a kultúrpolitika, 1926–1939*; Szebeni Zsuzsa (színháztörténész): „*Tarlózás*” *Bánffy Miklós színházi pályáinak motívumaiból*; Könczey Elemér (grafikus, egyetemi oktató): *Bánffy Miklós, az eklektikus grafikus*; Gy. Dávid Gyula (építész): „*Mindig foglalkoztam architektúrával.*” *Az építész Bánffy Miklós*; Sas Péter (művelődéstörténész): *Bánffy Miklós rejtélyei*.

Október 20–26. – Nicolette Jelen-Bánffy képzőművészeti kiállítása Párizsban a *Salon Zürcherben*.

Október 22. – A kolozsvári *Októberi napok* keretében, a Kolozsvár Társaság szervezésében, Dávid Gyula irodalomtörténész bevezetőjével (*Kós Károly és Bánffy Miklós*) levetítik Csibi László *Kós Károly* (2013), valamint *A kastély árnyékában* (2012) című dokumentumfilmjeit.

Október 29. – Magyarország Kolozsvári Főkonzulátusa, a Házsongárd Alapítvány és a Kallós Alapítvány szervezésében sor kerül a *felújított házsongárdi iktári Bethlen (Bánffy-) kriptá épületének, környezetének ünnepélyesen átadására*. Köszöntőt mond Gergely Erzsébet (a Házsongárd Alapítvány igazgatója), Németh Zsolt (a magyar országgyűlés külügyi bizottságának elnöke), Gaal György (a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság elnöke), Magdó János (volt kolozsvári főkonzul), Répás Zsuzsanna (nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkár), Grezsa István (miniszeri biztos), Entz Géza (a Pro Professione Alapítvány elnöke), Molnár-Bánffy Kata, Barcsay Tamás és Szebeni Zsuzsa (a Bánffy-emlékévé kurátora).

A felújítással egy időben a kriptá falába elhelyezett és Bánffy Miklós urnáját jelző, hibás adatokat tartalmazó kótábla helyére új emléktábla kerül Bartha László kezdeményezésére és anyagi támogatásával; szövege: *Losonczi / Gróf Bánffy Miklós / 1873–1950 / cs. és kir. kamarás v. b. t. t. / politikus, író, művész, az / Erdélyi Református Egyházkerület főgondnoka*.

Október 29. – A kolozsvári Apáczai Csere János Líceum Apáczai Galériájában, az Erdélyi Magyar Művészpedagógusok Egyesülete szervezésében, *Megszámláltattál (Megszámláltattól)...* címmel Bánffy Miklós és Kemény Zsigmond szellemisége előtt tisztelgő képzőművészeti kiállítás nyílik. Köszöntőbeszédet mond Vörös Alpár (igaz-

gató), Bitay Levente (konzul) Kozma Dezső (irodalomtörténész). A kiállítás nyitva 2014. november 30-ig.

November 18. – A Kolozsvári Magyar Operában megkezdődnek a *Bánffy Miklós Napok*. A megnyitón Prőhle Gergely (helyettes államtitkár), Horváth Anna (Kolozsvár alpolgármestere) és Szép Gyula (operaigazgató) köszönti a Bánffy-emlékévet bezáró háromnapos ünnepségsorozat közönségét, majd bemutatják Bartók Béla *A kékszakállú herceg vára* c. operáját. Rendezte Szinetár Miklós, a jelmezeket és a díszleteket Bánffy Miklós eredeti tervei alapján rekonstruálta Szebeni Zsuzsa és Lőrincz Gyula, vezényelt Selmeczi György; szereplők: Szilágyi János és Molnár Mária. Előadás után Szinetár Miklós *A kékszakállú herceg vára* című filmjét is levetítik.

November 19. – A Kolozsvári Magyar Színház Stúdiótermében újra levetítik Szinetár Miklós *A nagyúr – Gróf Bánffy Miklós* című filmjét (2001), utána Laczkó Vass Róbert beszélget az alkotóval.

November 20. – A kolozsvári *Bánffy Miklós Napok* rendezvénysorozat utolsó napja Bánffy Miklós emlékére összeállított *Ünnepi Operagálával* zárul. A produkcióban a budapesti Magyar Állami Operaház művészei is részt vesznek. Köszöntőt mondott Ókovács Szilveszter (a Magyar Állami Operaház főigazgatója) és Szép Gyula (a Kolozsvári Magyar Opera igazgatója). A gálán Bánffy igazgatása alatt a budapesti Operaházban színpadra állított művekből – *Varázsfuvola*, *Szöktetés a szerájból*, *Don Giovanni*, *Oberon*, *A trubadúr*, *Aida*, *Hoffmann meséi*, *Salome*, *A fából faragott királyfi* – választott részletek hangzanak el. A közreműködő budapesti művészek: Kolonits Klára, Pallerdi András, Fekete Attila, Nyári Zoltán és a Magyar Nemzeti Balett magántáncosai: Kozmér Alexandra, Szegő András és Cserta József; a Kolozsvári Magyar Opera magánénekesei közül Balázs Barbara, Covacinschi Sz. Yolanda, Egyed Apollónia, Balla Sándor, Pataki Adorján, Sándor Árpád és Sándor Csaba, valamint Jakab Melinda magántáncos.

November 26. – A szászrégeni Kemény János Művelődési Társaság szervezésében, a szászrégeni DIO-házban *Bánffy emlékestet* rendeznek. Bőjte Lidia elnöknő köszöntője után Markó Béla beszél Bánffy írói, politikai tevékenységéről, végül Kilyén Ilka, Ritziu Ilka Krisztina és Kilyén László színművészek az író lányához intézett levelezéséből, valamint Várady Aranka naplójából olvasnak fel részleteket.

December 19. – A budapesti Nemzeti Színházban bemutatják az *Isten ostora* című drámát. Bánffy Miklós *A nagyúr* című drámája alapján színpadra állította és rendezte Vidnyánszky Attila.

December 30. – A *Gróf Bánffy Miklós Baráti Kör* (alakult 2011. január 22-én) Budapesten megkoszorúzza a VIII. kerület Reviczky utca 5. számú épület, az egykori Bánffy-palota falán 1993-ban (Bartha László kezdeményezésére és anyagi támogatásával, Koppány Endre budapesti szobrászművész tervezésében és művészi kivitelezésében) elhelyezett emléktáblát. A koszorúzás-megemlékezés 1993 óta minden évben sorra kerül hagyomány.